

La indústria catalana enfront dels darrers *shocks*

Ricard Murillo Gili

Professor Associat - Universitat Pompeu Fabra

Gairebé una dècada després de la Gran Crisi Financera i la crisi del deute a Europa, el creixement econòmic global sostingut va permetre a la major part de les economies avançades i en desenvolupament assolir nivells d'activitat econòmica i benestar previs a 2008. A aquesta fita hi van ajudar molts elements, entre els que tenim les reformes econòmiques implementades després de la GCF, una política monetària globalment acomodaticia, sobre tot a Europa, i l'absència de grans *shocks* sobre l'economia.

No obstant, aquest clima de creixement econòmic sostingut i d'absència de grans *shocks* es va veure truncat al 2020 amb la irrupció de la pandèmia de la COVID-19, que, més enllà de la tragèdia en termes humanitaris que va suposar, va reduir el nivell d'activitat econòmica mundial. Posteriorment, quan les principals economies ja havien superant les pitjors etapes de la pandèmia, el conflicte latent entre Rússia i Ucraïna va acabar d'explotar, derivant, de nou, en una tragèdia humanitària, i en uns impactes sobre l'economia global que avui en dia encara són visibles, sobre tot a Europa. Aquest article, doncs, pretén fer un breu repàs dels impactes que aquests dos *shocks* han tingut sobre les economies avançades per, posteriorment, analitzar l'impacte sobre la indústria catalana. Finalment, a través d'una comparativa d'aquests impactes amb altres economies d'Eurozona, veure si l'impacte a Catalunya ha estat diferent i quins són els reptes als que s'enfronta la indústria catalana en un context geopolític nou i incert.

1. Impacte econòmic global dels shocks

La pandèmia de la COVID-19 va impactar en tots els sectors de l'economia a partir del 1T 2020, en alguns casos deixant-los temporalment sense possibilitat de dur-se a terme i en d'altres provocant canvis estructurals en la forma com s'havien de dur a terme. La caiguda del PIB mundial va ser superior a la observada durant la Gran Crisi Financera i tant la política fiscal com la política monetària van haver d'actuar amb una contundència similar o fins i tot superior a l'observada aleshores. El suport d'aquestes polítiques econòmiques va permetre que les economies avançades recuperessin el nivell d'activitat previ a la pandèmia entre principis de 2021 (com el cas d'EE. UU) i la segona meitat de 2022, depenent de l'exposició als sectors més afectats per pandèmia (com per exemple el turisme, un dels més importants a Catalunya).

Aquest procés de recuperació i reobertura de l'economia, no obstant, va desembocar en un procés inflacionista sense precedents contemporanis derivat d'un desajust en l'oferta i demanda provocat per:

- L'estalvi acumulat, en agregat, durant la pandèmia per les llars a les economies avançades. El desplegament de les ajudes fiscals així com la impossibilitat de consumir molts béns i serveis durant els confinaments van permetre que les llars acumulessin estalvis a un ritme superior a l'habitual. La demanda generada posteriorment per part d'aquest estalvi en el moment de la reobertura no va trobar l'oferta necessària.
- A més, es van produir canvis en les patrons de consum de les llars, que es van decantar cap al consum de béns enfront d'uns serveis que no estaven disponibles per les limitacions a la mobilitat.

- Aquests dos elements van provocar tensió i colls d'ampolla en les cadenes de distribució globals que van empènyer a l'alça els costos de diverses matèries primes (com l'alumini o altres metalls industrials) i dels mitjans de transport de mercaderies (que també van veure com s'allargaven els terminis d'entregues de productes).

Enfront d'aquesta situació, diversos bancs centrals d'economies avançades i emergents van començar a apujar els tipus d'interès oficials, tractant de refredar la demanda i limitar els potencials efectes de segona ronda en el preus.

En aquest context, a més, es va produir un nou shock a l'economia global, i sobre tot a l'europea, un cop va esclatar el conflicte entre Rússia i Ucraïna. Aquesta vegada l'impacte va estar concentrat en els preus energètics, fruit de les limitacions al consum de gas natural i petroli rus per part dels països europeus i EE. UU. En concret, el preu del gas natural europeu es va enfilir fins als 340€/MWh a l'agost de 2022, quan durant la primera meitat de 2021 va estar de mitjana lleugerament per sobre dels 20€/MWh, i el petroli Brent va arribar a situar-se per sobre els 120 dòlars el barril (65\$ per barril a la primera meitat de 2021). Aquest augment del cost energètic va tenir dos grans impactes sobre l'economia europea. El primer va ser agreujar una situació d'elevada inflació fruit dels desajustos entre l'oferta i la demanda exposats anteriorment i a accelerar el procés de pujada dels tipus d'interès dels bancs centrals per evitar els temuts efectes de segona ronda. El segon impacte va ser la reducció de la competitivitat de moltes indústries europees al haver de fer front a uns preus energètics disparats, un impacte visible, sobretot, a Alemanya degut a la seva dependència del gas provinent de Rússia.

2. Impacte sobre la indústria catalana

A la primera taula podem veure les caigudes de les diferents indústries catalanes en cada un d'aquests dos shocks i en quin moment van recuperar, si es que ho han aconseguit, els nivells d'activitat previs a l'esclat de la pandèmia (4T 2019) i a la invasió d'Ucraïna per part de Rússia (2T 2022).¹

	Shock 1: COVID		Shock 2: Rússia vs Ucraïna	
	Caiguda	Recuperació	Caiguda	Recuperació
Índex general (IPI)	-23.1	2T 2021		
Indústries extractives	-38.9			
Indústries manufactureres	-25.0	2T 2021	-11.1	1T 2023
Indústries d'alimentació i begudes	-13.3	2T 2021	-8.3	1T 2024
Indústries tèxtils, de la confecció, cuir i calçat	-46.3		-12.7	
Indústries del paper, arts gràfiques i suports enregistrats	-11.1	3T 2020	-16.0	
Indústries químiques	-10.1	3T 2020	-11.4	
Fabricació de productes farmacèutics	-5.1	1T 2021		
Fabricació productes cautxú i matèries plàstiques	-20.0	3T 2020	-5.3	1T 2024
Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	-32.3		-3.9	
Metallúrgia i fabricació de productes metàl·lics	-33.5		-6.0	
Materials i equips elèctrics, electrònics i òptics	-24.2	2T 2021	-8.1	1T 2023
Fabricació de material de transport	-60.7			
Energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	-13.0		-10.4	

Nota: Dades trimestrals desestacionalitzades
Font: Idestat

Així, podem veure com la pandèmia va provocar una caiguda de més del 20% del conjunt de l'activitat industrial a Catalunya, que no es va recuperar fins a meitats del 2021. Entre les indústries més afectades hi trobem la de fabricació de material de transport (-60%) i la tèxtil, de la confecció, cuir i calçat (-46%), seguida de la les indústries extractives (-39%). Cap d'aquestes tres, així com algunes altres indústries, han recuperat els nivells d'activitat previs a la pandèmia. A més, observem que en cas de que una indústria no hagués recuperat el nivell previ a la pandèmia abans del 4T 2021, no ho ha fet en cap cas.

Posteriorment, el shock provocat pel conflicte entre Rússia i Ucraïna va impactar de manera desigual a la indústria catalana. De fet, ni tan sols va caure l'activitat de l'índex general i van ser només algunes les indústries que es van veure afectades. Entre aquestes destaquen

la indústria del paper, arts gràfiques i suports enregistrats va ser la més afectada (-16%), seguida de la tèxtil, de la confecció, cuir i calçat (13%) i de la indústria química (11%).

3. Comparació amb la indústria europea

Comparant les caigudes en la producció de l'activitat industrial catalana amb altres economies europees podem observar com les dinàmiques, tant pel cas de la pandèmia com de la crisi energètica, amb el conjunt de l'economia espanyola van ser força similars, tant pel que fa els sectors afectats, la magnitud de les caigudes en l'activitat i els ritmes de recuperació. Si ho comparem amb el conjunt de la zona euro, veiem també unes dinàmiques força similars al cas català, si bé un pèl més accentuades a Catalunya durant la pandèmia i un pèl més accentuades al conjunt de l'Eurozona pel cas de la guerra a Ucraïna.

Les diferències d'aquest segon shock, això sí, son particularment marcades al comparar-les amb Alemanya, una economia, com mencionàvem anteriorment, especialment depenent del gas natural provinent de Rússia a baix cost. De fet, Alemanya arrossega des d'aleshores una anèmia en les seves taxes de creixement del PIB que la converteixen en una de les economies de la regió que menys ha crescut des de 2022. Aquesta debilitat és també visible en les xifres d'activitat industrial, on es veu com la caiguda en l'activitat és generalitzada en quasi tots els sectors de la indústria (a diferència del cas català o espanyol) i en la magnitud de les mateixes.

¹ La invasió es va produir el 24 de febrer (1T 2022), però els preus energètics ja s'estaven tensant inclús des del trimestre anterior. Ara bé, no és fins el 2T que s'observa una caiguda generalitzada de l'activitat industrial i per això ha estat identificat com al trimestre base.

	EZ				Alemanya				Espanya			
	Shock 1: COVID		Shock 2: Rússia vs Ucraïna		Shock 1: COVID		Shock 2: Rússia vs Ucraïna		Shock 1: COVID		Shock 2: Rússia vs Ucraïna	
	Caiguda	Recuperació	Caiguda	Recuperació	Caiguda	Recuperació	Caiguda	Recuperació	Caiguda	Recuperació	Caiguda	Recuperació
Indústries d'alimentació i begudes	4.8	2021-Q2			7.0		5.6		7.3	2021-Q3	4.1	
Indústries tèxtils, de la confecció, cuir i calçat	39.1	2021-Q2	10.9		31.3		14.4		46.0	2020-Q3	15.7	
Indústries del paper, arts gràfiques i suports enregistrats	18.7	2021-Q2	14.1		23.6		20.4		19.9	2020-Q4	9.8	
Indústries químiques	11.4	2020-Q4	14.4		18.4		20.5		8.3	2020-Q3	9.9	
Fabricació de productes farmacèutics							9.2		1.0	2021-Q1		
Fabricació productes cautxú i matèries plàstiques	22.1	2020-Q4	7.4		21.4		10.7		29.6	2020-Q3	3.3	
Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	18.7	2020-Q3	15.8		19.8		23.5		25.2	2020-Q3		
Metal·lúrgia i fabricació de productes metàl·lics	23.5	2021-Q1	7.1		20.8		11.5		28.7			
Materials i equips elèctrics, electrònics i òptics	13.2	2020-Q4	8.6		14.4	2021-Q1	6.7		18.9	2022-Q1		
Fabricació de material de transport	39.4				32.7				36.2			
Energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	11.9		8.9		24.1		22.6		10.2	2021-Q4	5.3	

Nota: Dades trimestrals desestacionalitzades

Font: Eurostat

4. Implicacions per la indústria catalana del nou marc estratègic global

L'evolució de la indústria catalana en els dos shocks analitzats mostren com l'economia catalana està estretament lligada a la dels seus veïns, si bé amb algunes diferències com ara en la dependència energètica del centre i nord d'Europa, i no pot ser analitzada com a un cas aïllat. Així doncs, els reptes de la indústria catalana en el nou marc geopolític global passen pels mateixos punts que els de la indústria europea:

- **Relocalització:** La Unió Europea ha posat en marxa diverses iniciatives per produir domèsticament aquells béns que es considera que seran, i ja són, claus per l'economia del futur, com ara els microprocessadors. Reduir la dependència de les cadenes de distribució globals en aquesta indústria pot ser clau per evitar tensions com les viscudes arrel de la pandèmia o en un context de tensions aranzelàries amb els que fins ara havien sigut socis comercials estables.

- **Reduir la dependència energètica:** Per evitar una crisi energètica com la viscuda arrel a de la invasió de Rússia a Ucraïna, tenir dependència energètica és clau. I fer-ho en un context com l'actual on cal accelerar la lluita contra el canvi climàtic permet avançar alhora cap a dos objectius estratègics necessaris. Donats els recursos naturals de la regió, la independència energètica europea provindrà sobretot de l'electrificació, de les energies renovables i d'una millora en l'eficiència energètica de la indústria, llars i transport. Invertir en aquestes palanques permetrà mantenir una indústria competitiva i resistent a shocks externs, com el viscut al 2022.

Donada la importància de la indústria catalana pel conjunt de l'economia, és important fer front a aquest repte. Fer-ho amb el múscul que permet estar dins de la Unió Europea, en un moment on les passes comunitàries en aquest àmbit estant sent decidides és una oportunitat única que Catalunya no pot deixar escapar.